

Konstatēti augsti riski jaunā ES fondu 2021. – 2027. gada plānošanas perioda ieviešanā

Avots: LR Finanšu ministrija

2024.gada 23. janvārī, Finanšu ministrijā (FM) norisinājās ES fondu ministru tematiskā komitejas sanāksme, lai apspriestu ES fondu ieviešanas statusu, konstatētos ieviešanas riskus un iespējamos risinājumus. ES fondu ieviešanā iesaistītajām institūcijām 2023. gads bija īpaši intensīvs, kad paralēli jaunā ES fondu 2021. – 2027. gada plānošanas perioda investīciju nosacījumu izstrādei bija jāveic virkne pasākumu sekmīgai ES fondu 2014.-2020. plānošanas perioda pabeigšanai, kā arī jāstrādā pie Atveseļošanas fonda plāna ieviešanas.

ES fondu 2014. – 2020. gada plānošanas perioda piešķīrums 4,6 miljardu eiro apmērā ir pilnībā piesaistīts investīciju projektiem Latvijā. To nodrošināja valdības jau preventīvi pieņemtie riskus kompensējošie lēmumi – budžeta virssaistību iespējas līdz 164 miljoniem eiro papildu investīcijām jauniem projektiem, kā arī izmantojot Eiropas Komisijas (EK) doto iespēju pārfinansēt uz ES fondu programmu vismaz 60 miljonu eiro maksājumus siltumapgādes atbalstam mazaizsargātām māsasaimniecībām un citas finansējuma pārdales.

Savukārt 2021.–2027. gada plānošanas periodā Latvijai ir pieejams ES fondu atbalsts 4,4 miljardi eiro. 2023. gadā nozaru ministrijas ir izstrādājušas tikai pusi jeb 47% no plānotajiem MK noteikumiem par 1,31 miljardiem eiro no plānotajiem 2,8 miljardiem eiro ES fondu un nacionālā finansējuma. Šajā periodā līdz 2024. gada 22. janvārim uzsāktas 51 projektu atlases ar kopējo ES fondu atbalstu 788 miljoniem eiro (16% no ES piešķīruma). Īstenošanā ir pirmie 13 projekti par kopējo ES fondu finansējumu 284 miljoniem eiro (7% no ES piešķīruma).

Ar Atveseļošanas fondu Latvijas tautsaimniecībā paredzēts investēt 1,97 miljardus eiro. 2023. gada 22. decembrī Latvija iesniegusi EK otro maksājuma pieprasījumu par 43 rādītāju izpildi, lai saņemtu no EK 335,7 miljonus eiro. Līdz 2024. gada janvārim kopumā izpildīts 61 rādītājs no Latvijai noteiktajiem 229 atskaites punktiem un mērķiem. Investīciju noteikumi ir apstiprināti par 91% no pieejamā finansējuma, projektu atlases ir par 66% jeb 1,3 miljardiem eiro, savukārt īstenošanā ir projekti par 49%, 968,4 miljoniem eiro.

Ņemot vērā iepriekš minēto, FM ir izstrādājusi ceļa karti ES fondu finansējuma pārdalei, kas paredz ES fondu 2021-2027. gada plānošanas perioda Programmas grozījumu izstrādi. Tādējādi ministrijām līdz 2. februārim jāiesniedz FM pamatoti priekšlikumi investīciju optimizēšanai, kas būtiski palielina investīciju izdevumus jau 2024. gadā un turpmākos gados izpilda minimālos ikgadēji deklarējamo izdevumu EK mērķus, kā arī ir vērsti uz ekonomisko izaugsmi un strukturālu tautsaimniecības izaicinājumu risināšanu. Pēc šīs informācijas saņemšanas FM apkopotos pārdaļu priekšlikumus un potenciālos finansējuma avotus izskatīs ES fondu tematiskajā komitejā 2024. gada martā. FM 2024. gada 2. ceturksnī iesniegs MK Programmas grozījumu projektu.

Finanšu ministra vadībā no 2023. gada sākuma darbojas ministru tematiskā komiteja ar mērķi stratēģiskā virsvadībā nodrošināt efektīvu un intensīvu ES fondu un Atveseļošanas fonda ieviešanu. ES fondu tematiskās komitejas galvenie uzdevumi – vienoties par prioritārajām investīcijām un projektiem un uzraudzīt to īstenošanu, izvērtēt un nodrošināt izmaiņu ieviešanu normatīvos aktos, kā arī mazināt administratīvo slogu.